

Nederlandse samenvatting (Dutch summary)

De intergenerationele overdracht van gewelddadig delinquentie

De appel valt niet ver van de boom. Dit gezegde illustreert dat ouders en kinderen op elkaar lijken, niet alleen wat betreft uiterlijk maar ook wat betreft gedrag. Dat dit ook het geval is voor crimineel gedrag is aangetoond in diverse prospectieve multigenerationele studies, die empirisch bewijs hebben gevonden voor intergenerationele overdracht van criminaliteit. Deze studies richten zich voornamelijk op criminaliteit in het algemeen. Algemene criminaliteit omvat echter een breed scala aan criminele gedragingen (e.g. fraude, inbraak, mishandeling, rijden onder invloed) welke geassocieerd worden met verschillende vaardigheden (e.g. sociale vaardigheden, specifieke kennis, fysieke kracht), motieven (e.g. financieel gewin, wraak, verslaving) en karaktereigenschappen (e.g. intelligentie, zelfcontrole, onbevreesdheid). Hierdoor kunnen verschillende mechanismen verantwoordelijk zijn voor de intergenerationele overdracht van verschillende soorten criminaliteit. De overdracht van meer homogene soorten criminaliteit is zelden onderzocht met prospectief verzamelde gegevens.

Dit proefschrift onderzoekt de intergenerationele overdracht van geweldsdelicten over drie opeenvolgende generaties. Omdat het aantal vrouwen dat veroordeeld is voor een geweldsdelict klein is, richt dit onderzoek zich met name op mannen. Ook de achterliggende mechanismen achter deze overdracht worden onderzocht door de modererende invloed van criminologische (de timing van het geweld van de vader), biologische (de lage hartslag van de zoon) en familiale (echtscheiding van de ouders) factoren op de intergenerationele overdracht van gewelddadige delinquentie te onderzoeken. Twee onderzoeksvragen staan centraal. In welke mate wordt gewelddadige delinquentie overgedragen tussen generaties? En welke mechanismen verklaren deze intergenerationele overdracht van gewelddadige delinquentie het best?

Methode

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden is in dit proefschrift gebruik gemaakt van gegevens van de Transfive studie. Het startpunt van de Transfive studie zijn 198 jongens die, tussen 1911 en 1914, in een Nederlandse tuchtschool werden geplaatst vanwege bezorgdheid over hun karakter en probleemgedrag of

omdat hun ouders, volgens voogdijverenigingen, niet in staat waren om goed voor hen te zorgen. De ouders en alle afstammelingen van deze 198 jongens zijn opgezocht in Nederlandse genealogische en gemeentelijke administraties, wat resulteerde in een steekproef met vijf opeenvolgende generaties. De ouders van de 198 jongens vormen de oudste generatie en worden daarom ‘Generatie 1’ (G1) genoemd (N=367). De 198 jongens zelf vormen G2, terwijl hun kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen respectievelijk G3 (N=621), G4 (N=1315) en G5 (N=1982) genoemd worden. In dit proefschrift zal alleen het crimineel gedrag van de drie jongste generaties onderzocht worden omdat zij gedurende het gehele leven prospectief gevolgd zijn. Daarnaast komen de gegevens van het crimineel gedrag van de oudste twee generaties uit andere bronnen, die waarschijnlijk minder compleet zijn. Op het moment van de dataverzameling (december 2007) waren de overlevende G3 gemiddeld 76 jaar oud, terwijl de overlevende G4 en G5 respectievelijk gemiddeld 48 en 22 jaar oud waren. Gegevens van de partners zijn ook opgenomen in de dataset.

Informatie over de personen in de steekproef is afkomstig uit vier verschillende bronnen. De demografische gegevens zijn verkregen uit de Gemeentelijke Basis Administratie, en een aantal gemeentelijke archieven. De justitiële gegevens zijn verkregen uit de archieven van het Algemeen Documentatieregister van de Justitiële Documentatiedienst. Informatie over de hartslag van de mannen in de steekproef is afkomstig van de Defensie Archieven en Registratie Informatie Centrum. Tot slot zijn de strafdossiers van elk zedendelict, gepleegd door personen uit de steekproef, bestudeerd om informatie over de slachtoffers van deze delicten te achterhalen.

Resultaten

In het derde hoofdstuk van dit proefschrift is onderzocht in welke mate criminaliteit geconcentreerd is binnen families en in welke mate het wordt overgedragen van de ene generatie op de andere. Dit is apart onderzocht voor geweldsdelicten en voor niet-geweldsdelicten. De resultaten tonen aan dat er een concentratie van criminaliteit binnen families bestaat: een klein percentage families is verantwoordelijk voor een groot percentage van de gepleegde delicten. Een dergelijke concentratie van criminaliteit is gevonden voor de Nederlandse families uit de Transfive studie, voor Britse families uit de Cambridge Study of Delinquent Development en voor Amerikaanse families uit

de Pittsburgh Youth Study. De concentratie van criminaliteit binnen families is dus een internationaal fenomeen, in ieder geval in Westerse landen.

Vervolgens is onderzocht in hoeverre de concentratie van geweldsdelicten binnen de Nederlandse gezinnen van de Transfive study afwijkt van de concentratie van niet-geweldsdelicten. Deze analyse toont een zeer hoge concentratie van geweldsdelicten binnen gezinnen aan. Ter illustratie: vijf procent van de gezinnen is verantwoordelijk voor meer dan de helft van alle geweldsdelicten gepleegd door de personen in de steekproef; tien procent van de gezinnen is verantwoordelijk voor 70 procent van de geweldsdelicten; en alle geweldsdelicten zijn gepleegd door een kwart van de gezinnen. Deze concentratie van geweldsdelicten binnen gezinnen is sterker dan de concentratie van niet-geweldsdelicten binnen gezinnen.

Naast een concentratie van geweldsdelicten binnen families is er ook empirisch bewijs gevonden voor intergenerationale overdracht van geweldsdelinquentie, van vader op zoon. De G4-zonen met een gewelddadige G3-vader hebben 2,3 keer zoveel risico om veroordeeld te worden voor een geweldsdelict, in vergelijking met G4-zonen zonder gewelddadige G3-vader. Voor G5-zonen met een gewelddadige G4-vader is het risico op een veroordeling voor een geweldsdelict zelfs 3,4 keer zo groot. Voor intergenerationale overdracht van niet-geweldsdelinquentie is minder empirisch bewijs gevonden. Er is geen significante overdracht van niet-geweldsdelicten van G3-vaders op G4-zonen gevonden, terwijl de overdracht van niet-geweldsdelicten van G4-vaders op G5-zonen aanzienlijk minder sterk is dan de overdracht van geweldsdelicten tussen deze generaties. Overdracht van geweldsdelinquentie van G3-grootvaders op G5-kleinzonen is niet gevonden, wat er op duidt dat geweld specifiek van vader op zoon wordt overgedragen.

Tot slot is in dit hoofdstuk onderzocht hoe de overdracht van geweld wordt beïnvloed door de timing van het gewelddadig gedrag van de vader. Deze analyses tonen aan dat geweldsdelicten van de vader die gepleegd zijn voor de geboorte van de zoon of tijdens de volwassenheid van de zoon, de kans op geweldsdelinquentie van de zoon niet verhogen. Wanneer de vader echter (een) geweldsdelict(en) pleegt gedurende de kindertijd (0-11 jaar) of adolescentie (12-18 jaar) van zijn zoon, heeft zijn zoon wel een significant grotere kans om zelf ook veroordeeld te worden voor een geweldsdelict.

In het vierde hoofdstuk is de rol van een lage hartslag (in rust) in de intergenerationele overdracht van gewelddadige criminaliteit onderzocht. Omdat de gegevens over de hartslag van de respondenten afkomstig zijn uit de medische keuring die voorafging aan de verplichte dienstplicht, zijn in dit hoofdstuk alleen de mannen onderzocht die deze medische keuring hebben ondergaan. In lijn met de resultaten uit het derde hoofdstuk, is er ook voor deze groep mannen intergenerationele overdracht van geweldsdelinquentie gevonden. Ook blijkt een lage hartslag van personen verband te houden met gewelddadige delinquentie, terwijl bij personen met een lage hartslag het risico op niet-gewelddadige delinquentie niet significant verhoogd is.

Vervolgens is onderzocht of een lage hartslag een rol speelt in het verklaren van de intergenerationele overdracht van geweld. Een eerste mogelijke verklaring is dat het hartslag niveau wordt overgedragen van vader op zoon. Door de positieve samenhang tussen een lage hartslag en geweldsdelinquentie, kan een mogelijke overdracht van een lage hartslag de intergenerationele overdracht van geweldsdelinquentie (deels) verklaren. Een tweede mogelijke verklaring komt voort uit eerdere studies die aantonen dat kinderen die op jonge leeftijd stress ervaren, een lagere hartslag hebben. Gewelddadig gedrag van de vader zou stress, en als gevolg daarvan een lage hartslag, kunnen veroorzaken bij kinderen. De intergenerationele overdracht van geweldsdelinquentie zou hierdoor dus (deels) indirect via de lage hartslag van de zoon kunnen lopen. Voor beide verklaringen is echter geen empirisch bewijs gevonden in dit hoofdstuk.

Tot slot is in dit hoofdstuk de biosociale interactie tussen hartslag en crimineel gedrag van de vader op het crimineel gedrag van de zoon onderzocht. Deze analyses tonen aan dat het effect van een lage hartslag op crimineel gedrag alleen significant is onder mannen zonder criminele vader. Dit is in overeenstemming met de 'social push hypothese', welke stelt dat de effecten van biologische factoren sterker naar voren komen onder personen uit gezinnen met minder risicofactoren. Daarnaast tonen de resultaten aan dat de intergenerationele overdracht van geweldsdelinquentie alleen significant is wanneer de zoon een lage hartslag heeft. Dit komt overeen met de hypothese die stelt dat een hoge hartslag een beschermende invloed heeft op risicofactoren voor crimineel gedrag, zoals het hebben van een gewelddadige vader.

In het vijfde hoofdstuk is onderzocht welke invloed echtscheiding van de ouders kan hebben op de intergenerationale overdracht van criminaliteit. Er is in dit hoofdstuk op twee manieren rekening gehouden met de heterogeniteit binnen de populatie van daders. Allereerst door de analyses apart uit te voeren voor de intergenerationale overdracht van geweldsdelinquentie en niet-geweldsdelinquentie. Daarnaast is er onderscheid gemaakt naar daders die op verschillende momenten in de levensloop crimineel gedrag vertoonden. De resultaten tonen aan dat echtscheiding van de ouders verband heeft met zowel geweldsdelinquentie als niet-geweldsdelinquentie van de kinderen. Het effect op geweldsdelinquentie verdwijnt echter na controle voor het hebben van een gewelddadige vader. Empirisch bewijs voor een intergenerationale overdracht van geweld wordt opnieuw gevonden, ook onder controle van echtscheiding van de ouders.

De echtscheiding van de ouders blijkt ook een modererende invloed te hebben op de intergenerationale overdracht van geweld. Kinderen met een gewelddadige vader blijken namelijk alleen een verhoogd risico te hebben om zelf gewelddadig te worden wanneer de ouders gedurende de gehele jeugd van het kind getrouwd blijven. Indien de ouders scheiden tijdens de jeugd van het kind blijkt de intergenerationale overdracht van geweld niet significant te zijn. Deze invloed van de echtscheiding van de ouders op de intergenerationale overdracht van geweld blijkt nog groter te zijn wanneer er alleen wordt gekeken naar vaders die gewelddadig zijn tijdens de jeugd van het kind. Zo heeft een G5-kind wiens G4-ouders niet zijn gescheiden meer dan 13 keer zo veel risico op een veroordeling voor een geweldsdelict wanneer de G4-vader gewelddadig is tijdens de jeugd van het kind, in vergelijking met een G5-kind wiens G4-vader niet gewelddadig is. Ditzelfde modererende effect van de echtscheiding van de ouders is niet gevonden voor de intergenerationale overdracht van niet-geweldsdelinquentie.

Hoofdstuk 6 gaat in op de concentratie van een specifiek soort gewelddadige delicten binnen families, namelijk zedendelicten. In dit hoofdstuk worden naast de Nederlandse families uit de Transfive studie ook Britse gezinnen uit de Cambridge Study of Delinquent Development onderzocht. De resultaten tonen aan dat er geen concentratie van zedendelinquentie is binnen de Nederlandse noch de Britse gezinnen. Wanneer er echter naar families in bredere zin wordt gekeken, dus ook naar andere familieleden zoals ooms, tantes, neven

en nichten, blijkt zedendelinquentie wel te clusteren binnen de Nederlandse families. Specifieke zedendelicten zoals hands-off zedendelicten, verkrachting en aanranding zijn niet in families geconcentreerd. Kindermisbruik concentreert wel binnen families, maar dit is het gevolg van het feit dat de kindermisbruikers in deze steekproef vaak meerdere malen veroordeeld zijn. Het totale aantal zedendelicten (i.e. alle hands-on zedendelicten en alle hands-off zedendelicten) en het totale aantal hands-on zedendelicten (i.e. kindermisbruik, verkrachting en aanranding) concentreren wel significant binnen families. De zedendelicten blijken op verschillende manieren binnen families te clusteren: daders binnen dezelfde en tussen verschillende generaties, daders van dezelfde of verschillende type zedendelicten, clustering tussen bloedverwanten of tussen aangetrouwde familieleden, en zedendelicten gepleegd door verschillende familieleden op verschillende leeftijden.

Vervolgens is onderzocht hoe deze concentratie van zedendelinquentie binnen families verklaard kan worden. De resultaten tonen aan dat de concentratie deels verklaard kan worden door inter- en intragenerationele overdracht van (hands-on) zedendelinquentie: personen hebben een significant groter risico om een zedendelict te plegen als een familielid veroordeeld is voor een zedendelict. Daarnaast blijkt de concentratie van zedendelinquentie binnen families ook samen te hangen met intergenerationele overdracht van gewelddadige en ernstige criminaliteit. Families met meerdere zedendelinquenten blijken namelijk meer gewelddadige en serieuze criminaliteit te plegen dan families met geen of slechts één zedendelinquent. Ook hebben mannen met een gewelddadige broer of een gewelddadige vader significant meer kans om een zedendelict te plegen. Er is geen bewijs gevonden dat de concentratie van zedendelinquentie binnen families veroorzaakt wordt door familieleden die samen zedendelicten plegen of het gevolg is van vrouwelijke incestslachtoffers die trouwen met zedendelinquenten.

Conclusies

De resultaten van dit proefschrift tonen allereerst aan dat er een aanzienlijke intergenerationele overdracht van gewelddadige delinquentie bestaat. Zonen met een gewelddadige vader hebben ruim tot twee tot drie keer zo veel kans om zelf veroordeeld te worden voor een geweldsdelict. Daarnaast blijkt gewelddadige delinquentie ook te concentreren binnen families: een klein percentage van de

families uit de steekproef is verantwoordelijk voor een relatief groot percentage geweldsdelicten. Zowel de concentratie als de overdracht van geweldsdelinquentie blijkt groter te zijn dan de concentratie en overdracht van niet-geweldsdelinquentie. Een specifiek soort gewelddadige delinquentie, namelijk zedendelinquentie, blijkt ook te concentreren binnen families en wordt ook overgedragen tussen familieleden. Daarnaast is het opvallend dat de intergenerationele overdracht van (gewelddadige) delinquentie lijkt toe te nemen. De gevonden verbanden tussen criminaliteit van vader en zoon zijn namelijk sterker voor de jongere generaties dan voor de oudere generaties. Dit is een opmerkelijke bevinding aangezien de Nederlandse samenleving sinds de Tweede Wereldoorlog meer open en mobieler is geworden. Mogelijk is deze bevinding het gevolg van trends in de vervolging van criminelen, waardoor sommige generaties minder kans hadden om veroordeeld te worden.

Daarnaast wijzen de resultaten van dit proefschrift dat blootstelling aan het gewelddadig gedrag van de vader een belangrijke rol speelt in de intergenerationele overdracht van gewelddadige delinquentie. Wanneer blootstelling aan het geweld van de vader onmogelijk (i.e. alleen voor de geboorte van de zoon) of minder aannemelijk (i.e. alleen tijdens de volwassenheid van de zoon) is, wordt er namelijk geen intergenerationele overdracht van geweld gevonden. Geweld van de vader tijdens de jeugd van zijn zoon leidt echter wel tot een aanzienlijk hoger risico voor de zoon om ook veroordeeld te worden voor een geweldsdelict. Bovendien is er geen overdracht van geweld gevonden wanneer de ouders gescheiden zijn, en het kind hierdoor waarschijnlijk bij de moeder woont. Wanneer de ouders gedurende de gehele jeugd van het kind getrouwd zijn, en blootstelling aan gewelddadig gedrag van de vader dus meer aannemelijk is, blijkt er wel intergenerationele overdracht van gewelddadige delinquentie plaats te vinden. Ook de bevinding dat de intergenerationele overdracht van geweldsdelinquentie groter is dan de intergenerationele overdracht van niet-geweldsdelinquentie kan duiden op een belangrijke invloed van blootstelling aan het gedrag van de vader, aangezien geweldsdelicten (e.g. huiselijk geweld, kindermishandeling) vaker binnenshuis plaatsvinden dan niet-geweldsdelicten (e.g. inbraak, fraude, brandstichting). Deze bevindingen zijn het meest in lijn met social learning theorieën die stellen dat gewelddadig gedrag wordt aangeleerd in interactie met anderen.

Alhoewel de modererende invloed van de timing van het geweld van de vader en de echtscheiding van de ouders erop duidt dat de intergenerationele overdracht van geweld niet geheel verklaard kan worden door genetische factoren, kan de invloed van genetische mechanismen niet helemaal uitgesloten worden. Allereerst toont de bevinding dat geweld alleen wordt overgedragen wanneer de zoon een lage hartslag heeft aan dat biologische factoren ook van invloed zijn op de intergenerationele overdracht van gewelddadige delinquentie. Daarnaast benadrukken biosociale criminologische theorieën dat biologische noch psychosociale factoren criminaliteit volledig kunnen verklaren, maar dat deze factoren juist in interactie met elkaar een verklaring bieden. Zo zou het bijvoorbeeld mogelijk kunnen zijn dat de kinderen van gewelddadige ouders een genetische aanleg voor gewelddadig gedrag hebben maar dit gedrag pas gaan vertonen wanneer ze ook blootgesteld zijn aan het geweld van de ouder. Alhoewel de bevindingen in dit proefschrift op diverse manieren een bijdrage hebben geleverd aan de bestaande literatuur over de intergenerationele overdracht van geweld en een aantal indicaties hebben gegeven over mogelijke verklaringen voor deze overdracht, is er meer onderzoek nodig om de exacte achterliggende mechanismen te achterhalen.